

SCHIȚĂ DOCUMENTARĂ DESPRE DESTINUL DEPUTATULUI SFATULUI ȚĂRII CHIRIL SBAREA (1893–1973)

**Documentary sketch about the destiny of the
deputy of Sfatul Tarii Chiril Sbarea (1893–1973)**

Radu MOȚOC

Abstract: *The author presents precious information about uneasy fate of Cyril Sbarea the Deputy of Sfatul Țării, native of the Slobozia village, Cahul county, Romania. It's activity is analyzed in the context of the events that were took out in Bessarabia in 1917-1918.*

Notă. *Deputatul Sfatului Țării Chiril Sbarea, originar din satul Colibași, jud. Cahul, a avut o soartă zbuciumată. Activitatea acestuia este analizată în contextul evenimentelor ce s-au derulat în Basarabia în anii 1917-1918.*

După mai bine de 90 de ani de la înfăptuirea Unirii Basarabiei cu țara-mamă, acest act istoric rămâne a fi unul din evenimentele cele mai importante din istoria poporului român.

Un martor, chiar participant activ al acestui eveniment, este și basarabeanul Chiril Sbarea.

Se trage dintr-o veche familie de răzeși din sudul Basarabiei. Tatăl său, Stelian Ioan Sbarea, născut la 1860, a fost preot-paroh în satul Colibași, jud. Cahul, căsătorit în 1891 cu Ana Dimitrieva Iambulov, originară din Bolgrad. Preotul Stelian Sbarea moștenise de la părinți săi o frumoasă proprietate de pământ arabil pe moșia Colibași, la locul numit Vadul lui Isac. Între anii 1889 și 1910 această moșie a fost dată în arendă. După moartea lui Stelian Sbarea întâmplată în 1910 moșia a fost îngrijită de Ana D. Sbarea până în 1912, când ea, îmbolnăvindându-se și este nevoită să o arendeze, la rândul ei, preotului Sofroneanu din Colibași,

Chișinău. 1917- 27 martie 1918 Palatul Sfatului Țării.

Satul de baștină Colibași, jud. Cahul

Membrii Sfatului Țării. 1918

ca procurator. Documentele indică valoarea de arendare la acea perioadă – 7 ruble desetina. După moartea soțului, Ana Dimitrieva Iambulov-Sberea a mai trăit încă 5 ani, decedând la 20 septembrie 1915, în vârstă de numai 41 de ani (5).

Din această căsnicie se va naște, la 14 ianuarie 1893, singurul fiu cu numele de Chiril Sberea. Studiile primare le face la școala parohială din sat, apoi urmează gimnaziul „Împăratul Alexandru III” din Bolgrad, pe care îl absolvște în 1913. Notele cele mai mari le primește la limba latină, religie și istorie (6).

Din dorința de a deveni un specialist în agricultură, în anii 1913–1914, Chiril își continuă studiile la Școala de Agricultură din Petrograd (7). După izbucnirea Primului Război Mondial, este mobilizat în armata țaristă. În timpul revoluției ruse de la începutul anului 1917 deținea deja gradul de subofițer.

La 5 martie 1917, la Chișinău sosește o telegramă oficială de la Petrograd, prin care se anunță că țarul a fost detronat și Basarabia de acum înainte se poate bucura de libertate. Reacția celor cca 300 000 de soldați și ofițeri moldoveni aflați sub arme la acea dată, și care alcătuiau majoritatea populației active a românilor din Basarabia este extraordinară. La 10 martie 1917, la Chișinău se improvizează prima manifestare de stradă, cu steaguri roșii, muzică, nelipsita Marsilieză, discursuri. Manifestau soldați, funcționari, dar și autoritățile guberniei (14).

La 22 martie 1917, la Chișinău se constituie Sovietul soldaților și ofițerilor. Cum efectivele cele mai numeroase de trupe care conțineau elemente moldovenești erau dislocate la Odesa, la 24 martie 1917, Statul-major al districtului militar Odesa adresează ordin (nr. 2684) prin care sublocotenentul Chiril Sberea este delegat în Regimentul 48 Infanterie Odesa, fiind obligat a se deplasa imediat în această unitate.

La 3 aprilie 1917, la Chișinău se constituie Partidul Național Moldovenesc, al cărui program prevedea: introducerea limbii române în școală, biserică și administrație; autonomia bisericească, stoparea colonizării, acordarea de drepturi moldovenilor de peste Nistru etc. Președinte de onoare al Partidului Național Moldovenesc a fost ales Vasile Stroescu, care, într-o telegramă expediată la Chișinău cu această ocazie, declara: „Sunt la dispoziția Țării mele, cu mintea atât cât mi-a dat Dumnezeu, cu toată inima și cu toată averea” (16), declarație pe care și-a onorat-o pe deplin.

În scurt timp, programul Partidului Național Moldovenesc a dobândit o largă susținere în mediul populației din ținut. Adunarea extraordinară a reprezentanților clerului și mirenilor (19–25 aprilie) a salutat prevederile de program ale partidului cu privire la autonomia teritorială și bisericească a Basarabiei. Participanții la congresul țărănimii din Basarabia (23–25 mai 1917) au revendicat pentru Basarabia statutul de cea mai largă autonomie regională. Congresul învățătorilor moldoveni (25–28 mai) a susținut programul Partidului Național Moldovenesc, propunând naționalizarea învățământului și introducerea alfabetului latin, pronunțându-se totodată pentru autonomia teritorială și politică a Basarabiei. Ideea autonomiei a

fost sprijinită și în cadrul altor numeroase adunări, congrese, întruniri, care au avut loc la Chișinău și în alte localități din Basarabia în primăvara–vara anului 1917.

Marea Adunare Națională de la Odesa din 18 aprilie 1917 a fost un adevărat triumf. După congres toată suflarea românească din Odesa estimată la peste 10 000 de oameni, în principal soldați și ofițeri din garnizoană dar și studențimea, preoți, profesori și proprietari, au defilat cu steaguri naționale prin fața hotelului „Londra”, unde era bolnav Vasile Stroescu (18).

După exemplul altor neamuri, ostașii moldoveni de pe front și din interiorul Rusiei, în primăvara–vara anului 1917, se organizează în comitete sau soviete ale deputaților. Astfel de comitete se constituie la Odesa, Tighina, Bolgrad, Sevastopol, Cherson, Iași și în unitățile de pe Frontul Român (19).

La 23 iunie 1917, Comitetul Executiv moldovenesc al Sovietului deputaților soldaților și ofițerilor din Odesa emite o hotărâre (nr. 299) prin care sublocotenentului Chiril Sberea este însărcinat să adune soldații moldoveni și să le explice în limba maternă evenimentele care se produceau, să organizeze companii moldovenești și să solicite de la comandamentul Regimentului 48 Infanterie listele soldaților și ofițerilor moldoveni.

Hotărârile Sfatului ofițerilor și soldaților moldoveni din Odesa din 25 iunie 1917 prevedeau printre altele și alegerea unui delegat de fiecare 200 ostași care să constituie Sovietul deputaților ofițeri și soldați moldoveni. Ca urmare a acestei hotărâri (prin dovada nr. 310 din 26 iunie 1917), sublocotenentul Chiril Sberea din Regimentul 48 Infanterie este delegat în Sovietul Moldovenesc al soldaților și ofițerilor al districtului militar Odesa. Același Comitet Executiv, la 27 iunie 1917, confirmă, prin documentul nr. 322, alegerea sublocotenentului Chiril Sberea ca membru în Comisia de separare și formare după criteriul național a companiilor și bateriilor din garnizoana orașului Odesa. Astfel, se formează regimente moldovenești și un corp de jandarmerie rurală națională. Concomitent, la Chișinău ia ființă Comitetul Central al deputaților soldați și ofițeri moldoveni compus din împuterniciții de la toate organizațiile militare moldovenești. Se impune necesitatea convocării unui Congres General al deputaților ofițeri și soldați moldoveni. Din Congresul militarilor moldoveni a făcut parte și Chiril Sberea în calitate de delegat al Regimentul 23 Pușcași „Moartea”, ca unitate activă, împreună cu alți doi soldați. Impresionanta manifestare de ordine și disciplină, în sunetele fămfarei militare, cu drapele tricolore, condusă de colonelul Furtună, a avut loc în cea mai frumoasă sală a Chișinăului – Sala Eparhială. Prezidiu adunării a fost alcătuit din Vasile Cijevski și Gherman Pântea – președinți, Ion Buzdugan – secretar. Au luat cuvântul Ion Incuț, ajutor de comisar-adjunct al guberniei Basarabia, Pan Halippa, director al ziarului „Cuvânt Moldovenesc”, Pantelimon Erhan, reprezentant al Sovietului țăranilor, Chiril Sberea, reprezentant al ostașilor de pe Frontul Român (20), dr. Elena Alistar, reprezentantă a femeilor moldovene, Toma Jalbă, reprezentant al moldovenilor de peste Nistru.

În urma dezbaterilor, cei peste 600 de delegați din toate unitățile militare pe unde fuseseră împrăștiați basarabeni, alături de alți 300 delegați civili, reprezentanți ai partidelor, organizațiilor și mișcărilor existente – adevărații reprezentanți ai Basarabiei – votează în unanimitate hotărâri decisive pentru viitorul acestei provincii:

- autonomia teritorială și politică pentru Basarabia;
- naționalizarea armatei moldovenești;
- constituirea Sfatului Țării pentru administrare cu o componență de 120 deputați, din care 70 % moldoveni, 30 % alte naționalități, 44 deputați moldoveni se vor alege la congres, 30 vor fi aleși de țăranii moldoveni, 10 de la organizațiile și partide, și 10 locuri pentru românii transnistrieni;
- tot pământul este proprietatea poporului;
- stoparea colonizării;
- naționalizarea învățământului.

În ședința din 22 octombrie 1917, Congresul a votat rezoluția despre autonomia Basarabiei, precum și alegerea unui birou pentru organizarea Sfatului Țării. Președintele al acestui birou a fost ales sublocotenentul Vasile Țanțu, iar printre membrii lui îl găsim și pe Chiril Sberea (21), alături de Ion Buzdugan, Gherman Pântea ș.a.

Congresul ostașilor moldoveni a ales primii 44 de deputați în Sfatul Țării: 32 de deputați din partea județelor și 12 din partea unităților militare moldovenești. Din partea județului Ismail mandat au primit subofițerul Chiril Sberea, Vitalie Zubac și Nicolae Ciornei.

Biroul de organizare a Sfatului Țării a decis convocarea parlamentului basarabean în ziua de 21 noiembrie 1917. Solemnitatea de deschidere a început la Catedrala din Chișinău cu un serviciu divin, oficiat de episcopul Gavriil al Akkermanului în limba română, la care au asistat deputații Sfatului Țării, cei mai mulți din ei purtând cocarde și panglici tricolore. După slujba religioasă a avut loc o paradă militară a Regimentului 1 Infanterie și a Regimentului 1 Tunari. Drept sediu al Sfatului Țării a fost ales Liceul de Băieți „Al. Donici” din Chișinău. În paraclisul liceului, părintele-arhimandrit Gurie a oficiat o slujbă și a ținut o cuvântare.

Prima ședință a Sfatului Țării a fost prezidată de cel mai în vârstă deputat Nicolae Alexandri, în ovații și sub melodia cântecului-imn „Deșteaptă-te, române!”. Cei 95 de deputați, prezenți la prima ședință, din considerente tactice, l-au ales președinte pe Ion Inculeț. Acesta, reprezentant al puterii centrale, prin acceptarea funcției acorda indirect o recunoaștere oficială noi instituții.

La aceste înălțătoare evenimente din viața Basarabiei a participat și Chiril Sberea. Ca membru al Blocului Moldovenesc votează proclamarea (2 decembrie 1917) independența (24 ianuarie 1918) Republicii Democratice Moldovenești. În această conjunctură, Republica Moldovenească nu putea rămâne mult timp independentă.

Starea de spirit din Basarabia era favorabilă unificării neamului românesc.

Astfel Sfatul Țării a ales momentul potrivit pentru realizarea acestui deziderat. La 27 martie 1918, primul ministru român, Alexandru Marghiloman, ministrul de Război, generalul Hârjeu și alți oficiali români sunt primiți la ședința istorică a Sfatului Țării.

După ce toate fracțiunile parlamentare și reprezentanții minorităților naționale și-au exprimat punctul de vedere, s-a citit declarația Sfatului Țării: „Republica Democratică Moldovenească în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și a dreptului de neam, pe baza principiului că noroadale singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna, se unește cu mama sa România” (27).

La propunerea deputatului Ion Buzdugan, declarația este votată nominal pentru ca să rămână cunoscute pentru vecie numele celor care s-au purtat cu demnitate și responsabilitate în cea mai mare zi a Basarabiei (28).

Rezultatul votului a fost următorul: 86 voturi – pentru Unire, 3 voturi – împotriva și 36 – abțineri; 13 deputați au fost absenți. „Trăiască România Mare!” (29)

Printre cei care au asistat la toate aceste evenimente din Sfatul Țării și care a votat pentru Unire, se afla și Chiril Sberea, membru al Blocului Moldovenesc (30).

Este greu de imaginat ce fel de sentimente avea sufletul basarabeanului plecat dintr-un sat din sudul Basarabiei chemat să-și slujească neamul. Aceste evenimente – votarea declarației de unire, prezența oficialilor români, oficiul divin în limba maternă, defilarea armatei, banchetul la care a participat în această memorabilă zi de 27 martie 1918 l-au marcat pe toată viața. Cu simțul datoriei împlinite, după Unire și după dizolvarea Sfatului Țării, Chiril Sberea revine pe meleagurile natale.

Demobilizat din armată, în anul de studii 1920–1921 îl găsim învățător la școala primară din comuna Anadol, jud. Ismail. În anii 1921–1924 – activează ca învățător la școala din satul natal. Apoi împreună cu familia se mută la Bolgrad pentru a oferi copiilor săi o educație superioară celei din Colibași. În anii 1925–1926, ocupă postul de secretar la Liceul de fete „Regina Maria” din Bolgrad. Ulterior se înscrie la Facultatea de Drept a Universității „Al.I. Cuza” din Iași, obținând licența în 1929.

Drept recunoștință pentru meritele sale în opera de reîntregire a neamului lui Chiril Sberea, ca fost deputat în Sfatul Țării i se acordă la 31 mai 1923 ordinul Steaua României în grad de cavalier. Decretul este semnat de Regele Ferdinand și I.G. Duca în calitate de ministru al Afacerilor Străine.

Prin titlul de proprietate nr. 28 din 12 iulie 1928 regele Mihai, prin ministru său Constantin Argetoianu, în virtutea Legii pentru împrăștierea foștilor deputați din Sfatul Țării și ai foștilor membri ai guvernelor autonome ale Basarabiei, care au înfăptuit Unirea Basarabiei cu patria mamă, îl împrăștierește pe Chiril Sberea cu 50 ha.

După obținerea licenței în drept, în anii 1929–1937 Chiril Sberea ocupă postul de judecător la Cahul. Este promovat în funcție la judecătoria din localitatea I.G. Duca din jud. Alba, unde activează în anii 1937–1939, iar în perioada 1939–1946 – la judecătoria din Alba-Iulia. Ocupația sovietică a României de după război îi aduce multe necazuri. Se retrage în calitate de judecător și consilier la Curtea de Apel din Ocna Mureșului, jud. Alba, dar nu rezistă mult timp aici. Este disponibilizat conform Legii 341 de „reorganizare” a magistraturii.

La vârsta de numai 55 ani Chiril Sberea este revocat din magistratură, lipsit de dreptul de practica meseria îndrăgită. În această perioadă începe calvarul pentru basarabenii refugiați sau integrați în România după Unire. Aceștia erau vânați de KGB pentru a fi repatriați în URSS (!), mai corect în Siberia, așa cum a fost în cazul deputaților Vladimir Cristi, Simion Galețchi, Pan Halippa ș.a.

Cei care au scăpat de deportare au fost arestați și au făcut pușcărie în România cum a fost cazul deputaților Ștefan Holban, Gherman Pântea, Ion Pelivan, Daniel Ciugureanu etc., unii murind chiar în închisoare. Alții au fost umiliți și lăsați fără serviciu și mijloace de existență, fiind angajat magazioner, paznic, cum a fost cazul lui Grigore Cazacliu și Chiril Sberea etc.

După 1947–1952 Chiril Sberea ocupă un post de suplinitor de limbă rusă la diferite școli din Ocna Mureșului și Reșița; în perioada 1952–1956 îl găsim pe Chiril Sberea în postura de paznic și magazioner la Întreprinderea Economică Industrială din Făgăraș. În 1956, după 31 ani de activitate, se pensionează cu o pensie lunară de 219. Aceasta a fost recunoștința regimului comunist instaurat în România după cel de-al Doilea Război Mondial față de un fiu al Basarabiei care și-a făcut datoria deplin și cinstit față de țară și neam.

În ultimii ani de viață, Chiril Sberea a locuit la Făgăraș, o perioadă la familia Gheorghe I., de pe strada Tudor Vladimirescu, nr.6, foarte aproape de Biserica Brâncovenească, unde achita cu regularitate taxa pentru ocuparea unei strane.

A decedat la Făgăraș în 6 decembrie 1973 și este înmormântat în Cimitirul Ortodox din această localitate. Placa funerară fixează sec doar atât: „Chiril Sberea (1893–1973), fost deputat în Sfatul Țării din Basarabia”.

Note:

1. Documentul nr. 1228 din 17 august 1889.
2. Actul de deces nr. 29 din 1910
3. Documentul nr. 84 al Comisiei Județene de Expropriere și Împroprietărire Cahul, din 5 martie 1921.
4. Documentul nr. 5652 din 5 martie 1916.
5. Actul de deces nr. 342 din 1915.
6. Certificat de absolvire al gimnaziului „Împăratul Alexandru III” din Bolgrad cu nr. 544 din 17 mai 1914.

7. Document eliberat de Comitetul Cursurilor de Agricultură din Petrograd cu nr. 7148/27/1925.
8. CAZACU, Petre. Moldova dintre Prut și Nistru. Chișinău, 1992, p. 35.
9. Hitchins, Keith. România 1866-1947. Ed.a 2-2. București, 1998, p. 242.
10. *Ibidem*, p. 243.
11. *Ibidem*, p. 247.
12. Petre Cazacu, *op. cit.*, p. 212.
13. CIOBANU, Ștefan. Unirea Basarabiei. Chișinău, 1993, p. 32
14. Petre Cazacu, *op. cit.*, p. 237.
15. HOLBAN, Ștefan. Evenimentele premergătoare congresului ostașilor moldoveni 1917, Memorii. **In: Patrimoniul**. Chișinău, 1991, nr. 1, p. 9.
16. BEZVICONI, Gh. Profiluri de ieri și de azi. Chișinău, 1992, p. 205.
17. BABEL, Antony. La Bessarabie. Paris, 1926, p. 246.
18. KIRIȚESCU, C. Istoria războiului pentru Întregirea României. București, 1989, vol. 2, p. 201.
19. MORARU, Anton. Istoria Românilor. Basarabia și Transnistria. 1812-1993. Chișinău, 1995, p. 144.
20. Petre Cazacu, *op. cit.*, p. 291.
21. PETRENCU, Anatol. Mărturii a unui tragic destin. **In: Patrimoniul**, 1990, nr. 1, p. 155.
22. Keith Hitchins, *op. cit.*, p. 274.
23. P. Cazacu, *op. cit.*, p. 353.
24. CHIRIAC, Alexandru. Mic dicționar al membrilor Sfatului Țării din Chișinău (21 noiembrie 1917 - 27 noiembrie 1918). **In: Patrimoniul**, 1991, nr. 2, p. 74.
25. GHIBU, Onisifor. Pe baricadele vieții. Chișinău, 1992, p. 564.
26. Petre Cazacu, *op. cit.*, p. 406.
27. *Ibidem*.
28. Onisifor Ghibu, *op. cit.*, p. 569.
29. Bobeică, Alexandru. Sfatul Țării. Chișinău, 1993, p. 150.
30. *Ibidem*, p. 153 ; Petre Cazacu, *Op. cit.*, p. 307.
31. Onisifor Ghibu, *op. cit.*, p. 571-574. „În seara zilei de 27 martie 1918, la orele 8 și 30 minute, în sala de concert a Cazinoului din Chișinău, peste 200 de deputați în Sfatul Țării, membrii guvernului și oficialitățile orașului Chișinău au participat la dineul oficial oferit de primul ministru al României Alex. Marghiloman”. În toastul lui, dr. Ciugureanu remarcă următoarele: „Noi vom avea de luat multe lucruri bune de acolo (din România), dar vom duce și noi ceva într-însa....Credem că frații de peste Prut nu se vor feri de binele pe care-l vom duce noi în țara noastră a tuturor”.

